

Innspill til Lied-utvalget, etter innspillskonferansen 11.juni 2019.

Arbeids- og sosialkomiteen var på besøk hos UngInvest AIB i mars 2019. De ble imponert over hvordan det styrkebaserte tenkesettet preget kulturen i virksomheten og de gode resultatene vi kan vise til. Leder av UngInvest AIB la fram synspunkter på hvordan utfordringen om frafall og utenforskap kan løses i hele landet. Hun ble bedt om å sende disse forslagene til komiteen. Her oversendes samme notatet til Lied-utvalget.

I løpet av de sist årene har UngInvest AIB hatt mange grupper av lærere, ledere, prosjektledere, politikere osv på studiebesøk. Alle fylkeskommuner leter etter gode måter å rekruttere og beholde ungdommer som faller ut skolen eller står i fare for å falle. På Lied-utvalgets møte 11.juni, kom mange av de samme uttalelsene. Noen forslo å etablere en type efterskole, etter modell fra Danmark. Kunnskapsministeren har foreslått 11.skoleår. I Buskerud har vi utviklet en norsk modell som er mye spenstigere og mer fleksibel enn et 11.år, slik det er beskrevet fra Sanner. UngInvest AIB er tilpasset norsk virkelighet og lovverk. Gjennom flere år kan det vises til dokumenterte resultater. DNV GL har gjennomført en samfunnsnytteeffekt undersøkelse i både 2013 og 2017. Den viser at for hver krone som bruker i UngInvest AIB får samfunnet fire kroner tilbake. Det er konservativt målt. I tillegg kommer de menneskelige gevinstene for ungdommene det gjelder og deres familier og andre i omgivelsene.

Utfordring som ønskes løst:

Hvordan rekruttere og beholde ungdom i videregående opplæring og arbeid. Løse utfordringen med frafall og utenforskap.

Forslag til løsning

1. Det etableres opplæringsarenaer utenfor skolen, underlagt fylkeskommunenes opplæringsavdelinger, organisert på linje med de videregående skolene. Fylkeskommuner inviteres til å delta i en nasjonal pilot som varer i 10 år, slik at nødvendig kvalitet kan utvikles. Piloten følges med aksjonsforskning.
2. UngInvest AIB kan betraktes som en utprøvd prototyp, med dokumenterte resultater gjennom flere år. Nye læringsarenaer baseres på samme organisering, men tilpasses lokale forhold.
3. Midler til opplæringsarenaene realiseres ved å overføre midler fra NAV-tiltak, som nå går til oppdragskurs basert på anbudsrunder, til fylkeskommunenes utdanningsadministrasjoner. Eventuelt åpnes det for et forpliktende samarbeid mellom NAV og fylkeskommunene, for å etablere denne type læringsarenaer, hvor opplæringen knyttes til nasjonale læreplaner (eller deler av disse.)
4. Buskerud fylkeskommune etablerte i 2014 et nasjonalt vitensenter for styrkebasert læring knyttet til UngInvest AIB. Regjeringen kan tilføre dette vitensenteret økonomi for å ta et nasjonalt ansvar for piloten. De gode erfaringene fra UngInvest AIB videreføres gjennom at senteret får ansvar for koordinering og veiledning under

etablering av denne type læringsarenaer i flere fylkeskommuner. Det nasjonale senteret bør ha base i flere departement, for å skape den nødvendige helhetlige tilnærming i arbeidet for og sammen med denne målgruppen. Senteret skal samarbeide tett med universiteter, høyskoler, forskningsmiljøer nasjonalt og internasjonalt, og bidra i følgeforskningen.

Utfyllende informasjon om UngInvest AIB som er grunnlaget for forslaget

Buskerud fylkeskommune har en utprøvd modell med dokumenterte resultater, hvor fleksible læringsløp er det vanlige. Dette foregår i UngInvest AIB, som er en fylkeskommunal læringsarena. Fleksible læringsløp organiseres i et tett samarbeid med videregående skoler, arbeidsliv, PPT, oppfølgingstjeneste, NAV, barnevern, foresatte og ungdommene selv. Opplæringen tar utgangspunkt i ungdommenes ståsted, er praktisk tilrettelagt med mulighet for utprøving og avklaring av utdanningsvalg. Opplæringen knyttes og dokumenteres i forhold til nasjonale læreplaner.

Ungdommene får påfyll i teoretiske fag, og mange velger å gå opp til eksamen på grunnskolenivå eller videregående skole-nivå. Et 11. skoleår ligger innebygd i modellen. Erfaringene fra UngInvest AIBs kontinuerlige utviklingsarbeid viser at det er behov for en langt sprekere modell, enn den som framkommer i Kunnskapsministerens prisverdige utspill. Vi ønsker å bidra til at dette utspillet forbedres. Skal man lykkes nå, må man ikke satse på mer av det samme, ikke mer tradisjonell skole. Det må gjøres totalt nye grep, slik at det reelt sett blir mulig å utgangspunkt i hver enkelt ungdoms ståsted. Skreddersøm må til.

UngInvest AIB hører til det fylkeskommunale utdanningssystemet uten å være skole i lovens forstand. Nettopp det gir helt nødvendig fleksibilitet og mulighet for skreddersøm tilpasset den enkelte. Det er kontinuerlig inntak gjennom hele skoleåret. Ungdommene tilbys plass i løpet av to dager. Altfor mange ungdommer har opplevd alvorlige situasjoner og tunge nederlag i skolesystemet. Noen vil derfor ikke tilbake til det tradisjonelle skolesystemet. Andre må ha pause for en periode, for å bygge seg opp så de kan stå støtt i et videre skoleløp.

I UngInvest AIB har vi erfart at ungdommer utvikler seg raskere ved at ungdommenes styrker identifiseres og læringen bygger på styrkene. Positive spiraler settes i gang. Det fokuseres på muligheter i stedet for begrensninger. De får styrket selvbylde, tro på at de kan lære, og ikke minst at de kan få gode liv som verdifulle mennesker. Foreldre blir stolte, glade og lettet over at barnet deres og de selv blir tatt på alvor. Vi hører foreldre si at de for første gang hører positive ting om barna sine. Det er alvorlig. Ungdommer som andre har betraktet som *svake* og i fare for ikke å gjennomføre videregående skole, viser seg å ha en haug med ressurser, og unik kompetanse som samfunnet trenger.

Nøkkelen til suksess er ekte involvering av ungdommene selv og medarbeidere gjennom en styrkebasert og relasjonell tilnærming, hvor man leter etter og bygger på det som fungerer. Læringsarenaene må skape og videreutvikle inkluderende kultur hvor man setter pris på forskjellighet. I UngInvest AIB har tillit, trivsel og tilhørighet for alle er varemerket. Hvert år benytter over 200 ungdommer dette tilbudet. Det Norske Veritas GL har gjennomført en samfunnsnytteundersøkelse som viser at for hver krone som legges inn i UngInvest AIB får samfunnet tre kroner tilbake, og da er det en svært konservativ måling. Årsrapporten fra 2017, legges ved. Der finnes utdrag fra samfunnsnytteundersøkelsen.

De har de siste årene fått støtte av Kunnskapsdepartementet, Egmont fond og Kronprinsparets fond for å spre et styrkebasert tankesett og en styrkebasert organisasjonsutvikling til andre i hele Norge. Dette har gitt effekt slik at det i dag er tilsvarende satsninger flere steder rundt i

Norge. Resultatet av spredningsarbeidet til skolene er dokumentert i egen evalueringsrapport fra NTNU.

Spredningsarbeidet har ført til knoppskyting av lignende tiltak flere steder i landet. UngInvest AIB allerede har etablert et nettverkssamarbeid med flere av disse. Noen av tiltakene er basert på kortvarig og usikker finansiering. Forslaget innebærer å invitere disse tiltakene/prosjektene inn i en nasjonal pilot. Regjeringen sikrer ressurstilførsel som gjør det mulig å lage læringsarenaer med høy kvalitet, slik at det blir mulig med et kontinuerlige utviklings- og forbedringsarbeid basert på læringsledelse. Det avsettes midler til å følge piloten med aksjonsforskning, hvor man undersøker, deler og lærer av de beste erfaringene. Satsingen må strekkes over en 10-års periode.

Utfyllende informasjon om Nasjonalt vitensenter for styrkebasert læring, som bakgrunn for forslaget

En videreutvikling kan skje, ved at departement under 0-24 samarbeidet, bygger videre på dette nasjonale senteret og legger til rette for økt satsing og utvidet samarbeid med forskningsmiljøene. Vitensenteret samarbeider allerede tett med NTNU om høgskolestudium lagt til Vitensenteret. Vitensenteret er i nettverk med en nyåpnet sentral for relasjonell velferd, i regi av NTNU, og samarbeider tett med det internasjonale fagmiljøet TAOS v/ styreleder professor Kenneth Gergen. Dette nasjonale senteret vil kunne samordne både kompetansen, erfaringen og videreføre det som virker tilbake til de ulike aktørene.

Bakgrunn for forslaget basert på Riksrevisjonens rapport:

Riksrevisjonen har påpekt at det er stor variasjon i kvaliteten på oppfølgingen av ungdom som har avbrutt videregående opplæring. Riksrevisjonen viser til at disse ungdommene i enda større grad må ha tiltak som inkluderer læreplanmål, og at samarbeidet mellom ulike aktører må styrkes.

Riksrevisjonen har fire anbefalinger, 2 av disse er:

Anbefaling 1 – Tiltak for å styrke systematikken i fylkeskommunenes arbeid med ungdom som har avbrutt videregående opplæring. Dette omhandler blant annet raskt å etablere kontakt med ungdommene for å unngå passivitet og komme tidlig i gang med veiledning og tiltak, få flere ungdommer i tiltak og øke bruken av oppfølgingsplaner.

Anbefaling 2 – Samarbeid mellom oppfølgingstjenesten og NAV-kontorene, slik at flere ungdommer deltar i tiltak som inneholder både arbeidspraksis og læreplanmål.

Kunnskapsdepartementet har satt ned en arbeidsgruppe for å vurdere tiltak i henhold til dette. De har utarbeidet en rapport fra sitt arbeid. De skriver mellom annet:

Regjeringen har varslet at man skal utrede et utvidet og helhetlig fylkeskommunalt ansvar for alle i aldersgruppen 16–24 år. Det rimer godt med arbeidsgruppens vurderinger. Fylkeskommunene har i dag ansvar for målgruppen mellom 15 og 21 år. De som nå avbryter videregående opplæring og ikke finner arbeid, kan falle mellom ulike tjenestetilbydere eller få et tilbud som ikke er tilfredsstillende. En sterkere framheving av det fylkeskommunale ansvaret vil synliggjøre behovet for et bedre tilbud for ungdom som faller utenfor. Frister, rettigheter og plikter til tjenester bør etableres uavhengig av elevstatus. Dette innebærer at fylkeskommunene får et helhetlig kullansvar.

Oppfølging av ungdommer i arbeidspraksis må være satt i system og bestå av hyppig og tett kontakt med både bedriftene og ungdommene. Fylkeskommunene kan bruke læreplanmål og lærekandidatplaner for faglig oppfølging ute på arbeidsplassene. Det anbefales også å involvere sosialpedagogisk veiledning. Økonomiske virkemidler til dette arbeidet kan vurderes overført fra Arbeids- og sosialdepartementet til Kunnskapsdepartementet slik at fylkeskommunene har nok ressurser til å gjennomføre tiltaket for en stor andel av målgruppen.

Det er et stort mangfold av tiltak i fylkeskommunene som dekker ulike behov. For å møte både elevenes og fylkeskommunenes behov foreslår arbeidsgruppen at det opprettes en verktøykasse med mulige tiltak som har vist seg å være effektive og kreative. Målet med verktøykassen er å være en referanseliste for ulike tiltak som kan brukes i ulike situasjoner. Den kan også vise forskjellene mellom fylkeskommunene og oppfordre til kreative løsninger på komplekse problemer.

Nå har arbeids- og sosialdepartementet lagt inn en satsing med 125 millioner til en inkluderingsdugnad der en av tre hovedsatsinger er: Styrke mulighetene for opplæring slik at flere kvalifiseres inn i arbeid. Arbeids- og velferdsetatens skissere slik vi forstår det, at opplæringstilbud for arbeidssøkere med svake formelle kvalifikasjoner, skal i løpet av 2019 få et tilpasset og godt opplæringstilbud. Regjeringen foreslår videre å styrke Kompetansepluss-ordningen slik at flere kan få opplæring i grunnleggende ferdigheter og videreutvikle forsøk med modulbasert opplæring, med sikte på fagbrev.

En av de store utfordringene, slik UngInvest AIB m fl har erfart gjennom mange år er at lovverket/regelverket tydelig har sagt at tiltak i regi av NAV ikke skal bevege seg inn på ansvarsområdet til fylkeskommunen hva gjelder opplæring. Dette har gjort det nærmest umulig å få til forpliktende samarbeid om læringsarenaer der fylkeskommunen og NAV samarbeider, og legger til rette for kompetanseheving knyttet til mål i nasjonale læreplaner. I den grad vi har fått det til, har det vært saksbehandlere på kommunenivå, som har gått utover regelverket, eller har funnet smutthull.

Det er nedsatt et 0-24 samarbeid mellom flere departement med to langsiktige effektmål: Kommunenes ulike etater skal samarbeide bedre om hjelpetiltak overfor utsatte barn og unge og deres familier. Gjennomføringen i videregående opplæring skal økes, og derved skape grunnlag for aktiv deltakelse i samfunnslivet og varig tilknytning til arbeidslivet.

Det er vedtatt en ny overordnet del i skolen: Alle elever skal behandles likeverdig, og ingen elever skal utsettes for diskriminering. Elevene skal også gis likeverdige muligheter slik at de kan ta selvstendige valg. Skolen skal ta hensyn til mangfoldet av elever og legge til rette for at alle får oppleve tilhørighet i skole og samfunn. Vi kan alle oppleve at vi skiller oss ut og kjenner oss annerledes. Derfor er vi avhengig av at ulikheter anerkjennes og verdsettes. Mennesker er sårbare og feilbarlige. Tilgivelse, nestekjærlighet og solidaritet er nødvendig for at mennesker skal vokse og utvikle seg. Den enkeltes personlige overbevisning og samvittighet skal tas på alvor slik at alle kan tenke, tro og ytre seg fritt. Elevene skal selv bidra til å ivareta menneskeverdet og reflektere over hvordan de kan forhindre at det krenkes.

Forslagene gir inntrykk av et genuint ønske og mål om at **alle ungdommer skal bli sett, hørt anerkjent og forstått. Det bygger på en forståelse om at alle ungdommer har potensial**

som kan og må forløses. Arbeidslivet og samfunnet har bruk for nettopp disse ungdommenes ressurser, og ofte dyrekjøpte erfaringer. Vi har ikke råd til å miste en eneste ungdom. Alle ungdommer har fortjent et godt liv med egen inntekt. Vi ønsker at de aller fleste skal ha et liv uten saksbehandler.

Rapportene fra ulike arbeidsgrupper og samarbeidsformer peker på at det foregår mange gode tiltak og prosjekter enkeltvis i ulike etater, kommuner og fylkeskommuner. Helt siden reform 94 har hovedmålet vært å gi alle ungdommer mulighet til å gjennomføre videregående opplæring. Ulike regjeringer har satt i gang omfattende sentrale satsinger med tilhørende forskning. Milliarder av kroner er bevilget, uten at det har ført til nevneverdige endringer. Det har vært en liten økning i gjennomføringen de siste to årene. Men ærlig talt, resultatene står vel egentlig ikke i forhold til den enorme innsatsen.